

การเตรียมความพร้อมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นให้ยั่งยืน:
จังหวัดเชียงใหม่

Preparation of the Community for Local Sustainable Ecotourism:
Chiang Mai Province

ประวิทย์ เกียรติอุดมแก้ว¹, อนูวัฒน์ จรัสรัตน์ไพบูลย์²,
ภาวิณี อารีศรีสม³ และพุทธิสรณ์ เครือคำ⁴

Pravit Kiatudomkaew¹, Anuwat Jaradrattanapaiboon²,
Pawinee Areerisom³ and Phutthisun Kruekum⁴

สาขาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

Division of Resources Management and Development,
Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiangmai, Thailand

Corresponding Author E-mail: anuwat-j@mju.ac.th

Received: 2025-6-27; Revised: 2025-10-25; Accepted: 2025-10-26

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 400 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยเกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การมีส่วนร่วม มากที่สุด รองลงมาคือ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ ตามลำดับ อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การบริหารจัดการ มากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วม และการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่าความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับอิทธิพลโดยรวมจาก การมีส่วนร่วม มากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารจัดการ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความพร้อมของชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ความยั่งยืน, การมีส่วนร่วม, การรับรู้ของชุมชน

Abstract

This research aims to examine the factors affecting community readiness for ecotourism management in Chiang Mai Province. This study employs quantitative research. The sample group consists of 400 tourists visiting Chiang Mai, with the sample size determined by the criterion of 20 times the number of observable variables. Data is collected using questionnaires and analyzed using structural equation modeling. The research findings revealed that the community's readiness for ecotourism management is most directly influenced by community participation, followed by the potential of tourist attractions and awareness of benefits, respectively. Indirectly, the community's readiness is most influenced by management practices, followed by community participation and awareness of benefits.

When considering the overall influence, community participation has the greatest impact on the community's readiness for ecotourism management, followed by management practices, the potential of tourist attractions, and awareness of benefits, respectively.

Keywords: Community Readiness, Ecotourism, Sustainability, Community Participation, Awareness

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งจุดหมายปลายทางเหล่านี้เป็นพื้นที่ที่ควบคุมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและไม่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และอยู่ภายใต้การปกป้องทางสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ ระดับนานาชาติ และระดับโลก โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสร้างผลกระทบทางลบให้เกิดขึ้นกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่น้อยที่สุด เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ด้านการอนุรักษ์และการกระตุ้นความรับผิดชอบของนักท่องเที่ยวให้มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งชุมชนผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 5 ประการได้แก่ 1) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นที่คุณค่าหรือลักษณะเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ธรรมชาติและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีตลอดจนวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้น 2) เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนโดยทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการรักษาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หลักให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะกระตุ้นจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวในการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว 4) เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม 5) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวให้มีความสมดุลและเหมาะสมกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่อจำนวนนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สวยงามสมบูรณ์ เมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็จะมีค่าใหม่ๆเกิดขึ้น อาทิเช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่มีความชัดเจนคือชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว หากชุมชนมีความพร้อมมีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาทจัดการการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้นำชุมชนและแกนนำที่หลากหลาย ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการผนึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำวิสัยทัศน์ที่ได้มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะต่อไป

การเตรียมความพร้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ การคำนึงถึงองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก การจัดท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ มีคฤหาสน์ท้องถิ่น ชุมชน ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม คอยติดตามตรวจสอบ รวมถึงร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น และร่วมได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค ซึ่งแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่ไม่มี

ผลกระทบในชุมชน การท่องเที่ยวที่สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อชุมชน (Mgonja, Sirima, & Mkumbo, 2015) อีกทั้งมีจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีความสำคัญเหมาะสมสำหรับการเป็นจุดเรียนรู้ในเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติ โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้น สิ่งสำคัญ คือ ชุมชนควรมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น ในการจัดการ การวางแผน วางเป้าหมาย การตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การแบ่งผลประโยชน์ที่เท่าเทียม เป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนมีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว รับรู้ทุกกระบวนการ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ (Choibamroong, 2014) ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางในการท่องเที่ยวจัดการโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อยู่คู่ชุมชน เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนจะต้องเตรียมความพร้อมในเรื่ององค์ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือที่พัก แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหารความปลอดภัย การเดินทาง ผู้นำทาง และประโยชน์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลายพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น ความไม่พร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากร การขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การขาดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนที่ไม่เพียงพอ (Jamal & Stronza, 2009; Su & Swanson, 2020) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบางพื้นที่ไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน และอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมในระยะยาว

ดังนั้น ปัญหาวิจัย (Research Problem) ของบทความนี้จึงอยู่ที่ ชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมไม่เพียงพอในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความยั่งยืน ทั้งในด้านการจัดการทรัพยากร ความรู้ความเข้าใจด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการบูรณาการกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นให้ยั่งยืน: จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยทำให้ภาครัฐและผู้บริหารเข้าใจและตระหนักถึงความต้องการและความพึงพอใจของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวการสร้างสรรค์การท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบอย่างถูกต้องตามความต้องการของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่เป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด การจัดการทรัพยากรชุมชน (Community-Based Resource Management: CBRM) เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการดูแลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมองว่าชุมชนมีความรู้ ความสามารถ และสิทธิในการจัดการทรัพยากรของตนเอง (Berkes, 2018) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมนี้ช่วยลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร และส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันในระดับ

ชุมชน (Pretty, 2003) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับท้องถิ่น ที่เน้นการมีส่วนร่วม การกระจายผลประโยชน์ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กัน (Manyara & Jones, 2007)

ในอีกมิติหนึ่ง แนวคิด เศรษฐกิจการท่องเที่ยว (Tourism Economics) อธิบายถึงบทบาทของการท่องเที่ยวในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน ผ่านการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Sinclair, 1998) การเตรียมความพร้อมของชุมชนในด้านเศรษฐกิจจึงหมายถึงการเสริมสร้างศักยภาพของคนในพื้นที่ให้สามารถบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวด้วยตนเอง เช่น การจัดทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การบริหารรายได้จากการท่องเที่ยว และการวางแผนพัฒนาเชิงเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Sharpley, 2020) ทั้งนี้เพื่อให้รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายสู่คนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

การเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 8 “การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ,” เป้าหมายที่ 11 “เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน,” และเป้าหมายที่ 15 “การอนุรักษ์ระบบนิเวศบนบก” (United Nations, 2015) แนวคิด SDGs จึงเป็นกรอบเชิงนโยบายที่ผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นทั้งมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง (Scheyvens & Biddulph, 2018)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงครึ่งปีแรกของ ปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาเชียงใหม่ ประมาณ 6.3 ล้านคน ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยเกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต (Schumacker & Lomax, 2010) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 300 คน การมีผู้วิจัยเลือกนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพราะว่าเป็นผู้รับรู้โดยตรงถึงศักยภาพและความพร้อมของชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยว เป็นผู้ช่วยสะท้อนระดับความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรชุมชน (CBRM) รวมทั้งเป็นตัวแทนของความต้องการตลาดที่ชุมชนต้องตอบสนอง และมีส่วนร่วมในเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) มีค่า IOC ตั้งแต่มากกว่า 0.50 ทุกข้อ ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (Cronbach's alpha) มีค่าระหว่าง 0.704 ถึง 0.959 และทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.969

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากพื้นที่ที่ทำการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1. หมู่บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน 2. ชุมชนบ้านแม่เมะ อำเภอแม่แจ่ม 3. หมู่บ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง 4. ชุมชนบ้านออนใต้ อำเภอสันกำแพง 5. ชุมชนม้งบ้านดอยปุย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 6. หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านตองหลวง อำเภอแมริม แห่งละ 50 คน

วิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM)

ผลการวิจัย

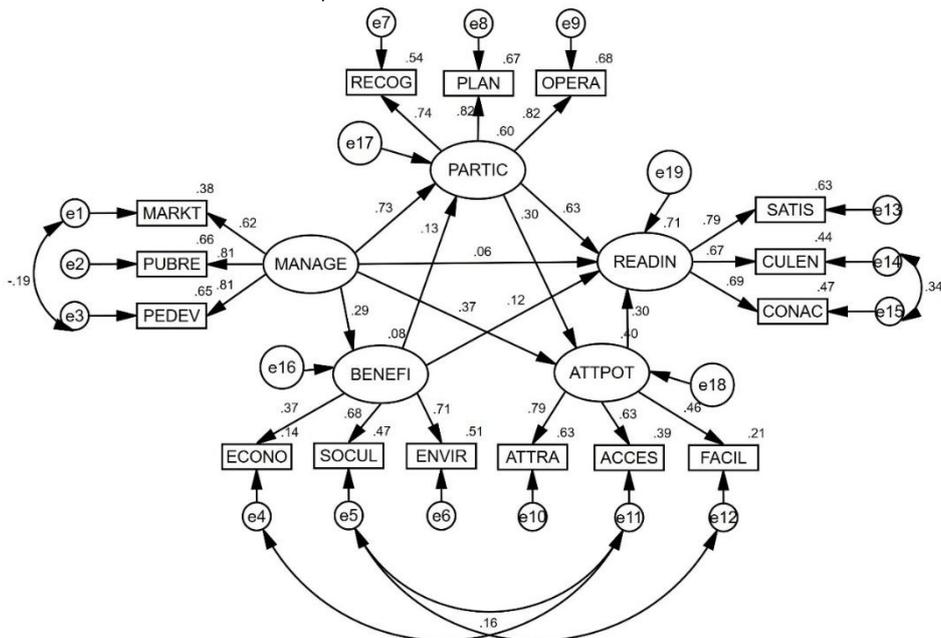
ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดเชียงใหม่

การนำเสนอผลการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างแบบจำลองกับดัชนีความสอดคล้องความกลมกลืน ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบแบบจำลองกับดัชนีความสอดคล้องความกลมกลืน

รายการ	ค่าสถิติ	แบบจำลอง
1. Relative Chi-square	Chi-square/df < 2	1.812
2. GFI	> 0.90	0.960
3. AGFI	> 0.90	0.935
4. CFI	> 0.90	0.974
5. RMR	< 0.05	0.010
6. RMSEA	< 0.05	0.045

สรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบจำลองมีค่าดัชนีความกลมกลืนของรูปแบบที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ ความแปรปรวนร่วมของประชากร พบว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี ระดับความกลมกลืนหลังปรับรูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี ส่วนดัชนีแก้ความสัมพันธ์ของขนาดกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับดี จึงถือว่าแบบจำลองเป็นแบบจำลองที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และมีความเหมาะสมดีเพียงพอที่จะเป็นแบบจำลองของความสัมพันธ์ระหว่าง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ การบริหารจัดการ และความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Chi-square = 102.271, Chi-square/df = 1.012, df = 10, GFI = 0.960, AGFI = 0.935, CFI = 0.974, RMR = 0.010, RMSEA = 0.045

ภาพ 1 แบบจำลองสมการโครงสร้างรูปแบบสัมประสิทธิ์ปรับมาตรฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (READIN) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก (1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ATTPOT) (2) การมีส่วนร่วม (PARTIC) (3) การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ (BENEFI) และ (4) การบริหารจัดการ (MANAGE) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$READIN = 30ATTPOT + 0.63PARTIC + 0.12BENEFI + 0.06MANAGE, R^2 = 0.71$$

(0.085) (0.116) (0.138) (0.120)

3.871 6.247 2.007 0.675

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม และการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ร้อยละ 71 ขณะที่ การบริหารจัดการ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อ ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ATTPOT) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก (1) การมีส่วนร่วม (PARTIC) และ (2) การบริหารจัดการ (MANAGE) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$\text{ATTPOT} = 0.30\text{PARTIC} + 0.37\text{MANAGE}, R^2 = 0.40$$

(0.113) (0.128)

2.840 3.358

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้ร้อยละ 40

3. การมีส่วนร่วม (PARTIC) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก (1) การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ (BENEFI) และ (2) การบริหารจัดการ (MANAGE) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$\text{PARTIC} = 0.13\text{BENEFI} + 0.73\text{MANAGE}, R^2 = 0.60$$

(0.116) (0.088)

2.297 9.095

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การมีส่วนร่วม ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ และการบริหารจัดการ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของการมีส่วนร่วม ได้ร้อยละ 60

4. การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ (BENEFI) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การบริหารจัดการ (MANAGE) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$\text{BENEFI} = 0.29\text{MANAGE}, R^2 = 0.08$$

(0.045)

3.542

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การบริหารจัดการ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ ได้ร้อยละ 8

อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างมาเสนอค่าอิทธิพลทางตรง และทางอ้อม และผลรวมของตัวแปรแฝงทุกตัว เพื่อแสดงอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ดังตาราง 2

ตาราง 2 อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ				R ²
		ATTPOT	PARTIC	BENEFI	MANAGE	
BENEFI	DE	-	-	-	0.29**	0.33
	IE	-	-	-	-	
	TE	-	-	-	0.29**	
PARTIC	DE	-	-	0.13*	0.73**	0.72
	IE	-	-	-	0.04**	
	TE	-	-	0.13*	0.77**	

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ				R ²
		ATTPOT	PARTIC	BENEFI	MANAGE	
ATTPOT	DE	-	0.30**	-	0.37**	0.72
	IE	-	-	0.04**	0.23*	
	TE	-	0.30**	0.04**	0.60**	
READIN	DE	0.30**	0.63**	0.12*	-	0.90
	IE	-	0.09**	0.09*	0.61**	
	TE	0.30**	0.72**	0.21*	0.61**	

Chi-square = 132.297, Chi-square/df = 1.812, df = 73, GFI = 0.960, AGFI= 0.935,
CFI = 0.974, RMR = 0.010, RMSEA = 0.045

จากตาราง 2 พบว่า ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (READIN) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การมีส่วนร่วม (PARTIC) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.63 รองลงมาคือ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ATTPOT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30 และการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ (BENEFI) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.12 ตามลำดับ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (READIN) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การบริหารจัดการ (MANAGE) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.61 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วม (PARTIC) และการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ (BENEFI) มีขนาดอิทธิพลเท่ากัน คือ 0.09 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (READIN) ได้รับอิทธิพลโดยรวมจาก การมีส่วนร่วม (PARTIC) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.72 รองลงมาคือ การบริหารจัดการ (MANAGE) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.61 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ATTPOT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30 และการรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ (BENEFI) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.21 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วม มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากที่สุด เป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมช่วยให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของตน ซึ่งนำไปสู่ความมุ่งมั่นในการจัดการอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมช่วยให้ชุมชนระบุนความต้องการและความสำคัญของตนเองได้ ซึ่งช่วยให้มั่นใจได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสอดคล้องกับเป้าหมายและค่านิยมของชุมชน และช่วยสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิริพรพรรณ แก้วเนตร พิริพิมล ไชยสนธิ และชัชชญา ยอดสุวรรณ (2565) พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนเครือข่ายการท่องเที่ยวของน้ำพุร้อนทั้ง 3 พื้นที่ ได้เสนอให้มีการจัดทำแผนพัฒนาทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของแต่ละพื้นที่ โดยเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาที่เป็นความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่ปรึกษาคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน เพื่อจะได้พัฒนาการท่องเที่ยวน้ำพุร้อนไปในทิศทางที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Timprasert (2011) พบว่า ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการจัดการทรัพยากรในรูปแบบกำหนดกฎและกติการ่วมกันผ่านระบบสิทธิ เช่น สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร สิทธิการได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากร เป็นต้น ส่วนร่วมดำเนินงาน พบว่า การปฏิบัติการและการดำเนินงานร่วมกันของการท่องเที่ยวภาคีเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนทุ่งเทวี การระดมความคิดเห็นจากการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวน้ำพุร้อน โดยนำเสนอแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2565 กำหนดผลผลิตผลลัพธ์ของโครงการให้ตรงตามเป้าหมาย

แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายและความต้องการของชุมชน 3 พื้นที่ อีกทั้งยังได้ดำเนินการสร้างสื่อออนไลน์ เฟซบุ๊ก กลุ่มน้ำพุร้อนจังหวัดเชียงราย เพื่อนำเสนอขายสินค้าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสินค้าของชุมชน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติยา พรหมกลีบ (2562) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ เพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผน และการตัดสินใจ ประกอบด้วย การร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมวางแผน และร่วมคิด การมีส่วนร่วมในการรับรู้ หรือ การค้นหาปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bonzanigo, et al. (2016) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นจะเป็นตัวขับเคลื่อนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์กิจกรรมในฤดูหนาวและการปรับให้เกิดศักยภาพของการมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อทำให้ความขัดแย้งบรรเทาลง โดยการบูรณาการความรู้ที่มีคุณภาพและความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้เสียได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Kangsanarak (2001) และ Rapepat (2004) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน นั้นเป็นขั้นตอนแรกที่ประชาชนจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ขณะที่ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือตัดสินใจ สอดคล้องกับ Pougamchum, Supaudomlank & Rangkarat (2013) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือตัดสินใจว่า มีดัชนีชี้วัด 3 ประการคือ 1) ร่วมปรึกษาหารือปัญหา 2) ร่วมประชุมเพื่อแก้ปัญหาและตัดสินใจ และ 3) เสนอแนวทางแก้ไขหรือทางออกสำหรับปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หรือการปฏิบัติกิจกรรมในการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saowalakjinda (2012) พบว่า การได้ร่วมแรงในกิจกรรมของชุมชน และได้มีโอกาสเป็นคณะกรรมการในการจัดงานหรือกิจกรรมของชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า การปรับตัวของท้องถิ่น/ชุมชนในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมาท้องถิ่น/ชุมชนมีการสะท้อนผลกระทบและนำบทเรียนจากอดีตมาต่อยอดทำให้ทราบถึงปัญหาเพื่อแก้ไขและกำหนดแผนในอนาคตบนหลักของกระบวนการศึกษาลักษณะของวิธีการอาศัยการมีส่วนร่วมตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อเป้าหมายที่ตรงกัน (Whyte, 1991) ปัจจุบัน ภาครัฐมีความพยายามบูรณาการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ กระบวนทัศน์การบริการสาธารณะแนวใหม่ ที่เป็นการผลักดันให้พลเมืองดูแลจัดการตนเองหรือชุมชนเองให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น (Denhardt & Denhardt, 2007)

2. การบริหารจัดการ มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากเป็นอันดับสอง เนื่องจาก การบริหารจัดการมีผลต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจาก การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับการวางแผนและการพัฒนาที่เป็นระบบ ช่วยให้ชุมชนสามารถระบุเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญโครงการ และจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีกลยุทธ์ และการบริหารจัดการที่ดีช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน รวมทั้ง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภชัย เพื่อกรวางแผนการท่องเที่ยวและ การแก้ไขปัญหา ความยากจนแห่งเอเชีย (2549) ได้กล่าวว่า รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีจำเป็นต้องคำนึงถึงชุมชนเจ้าของท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และนักท่องเที่ยว และสิ่งที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งคือ การปฏิบัติต่างๆ ที่ประกอบกัน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งสิ่งที่เป็นหัวใจของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้นคือ ชุมชนควรมีองค์กรและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเป็นหุ้นส่วน การพัฒนาองค์กร และการประเมินโอกาส รวมทั้งได้มีการวางแผนในด้านกายภาพและด้านสังคมของแหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ การวางแผนนโยบาย การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว การเฝ้าระวัง การวางแผน การใช้ที่ดิน การวางแผนการจราจร การประเมินผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนการให้ความสำคัญเรื่องการตลาด เพื่อ

ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจและมีนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่นเดียวกับองค์การ UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO, 2004) ได้กล่าวถึง ประสบการณ์การท่องเที่ยวในหลวงพระบางที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การวางแผนและการจัดการเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าหากประเทศต้องการที่จะประสบความสำเร็จ การขาดการวางแผนที่ดีในการก่อสร้าง การโฆษณา การลงทุน ก็จะไม่สามารถนำไปสู่ผลประโยชน์ได้ การขาดการบริหารที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดปัญหาต่อภาวการณ์ควบคุมในอนาคต ไม่ใช่แต่เพียงการวางแผนและการจัดการอย่างเดียวเท่านั้นว่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ มีความสำคัญเช่นกัน

นอกจากจะสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิมล ภูนาศ (2557) พบว่า การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ชุมชน การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะยาว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเกิดความยั่งยืนได้ นอกจากนี้ การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบกับองค์กรหน่วยงานภายนอกโดยอาจจะเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างกันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยการจัดให้มีกิจกรรมร่วมกับกลุ่มการท่องเที่ยวแหล่งอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยอาจจะเป็นการจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกัน และบูรณาการการบริหารจัดการในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเช่น การคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา สาธารณะสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Carmen (2009) พบว่า ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานองค์การทางการท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การสื่อสารตามเป้าหมายของกิจกรรมโดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ในการสื่อสารและสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้แพร่ขยายกลุ่มตลาดไปในวงกว้าง และสอดคล้องกับ Thitiyaporn (2010) พบว่า การเลือกใช้สื่อหรือการเลือกช่องทางในการส่งสารนั้นนำไปสู่ความสำเร็จของการสื่อสาร ดังนั้นสื่อที่ดีที่สุดสำหรับการสื่อสารครั้งหนึ่ง ๆ ต้องเป็นสื่อที่เข้าถึงตัวผู้รับสาร และเป็นสื่อที่สามารถนำเสนอสารได้อย่างชัดเจนตรงประเด็น

3. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจาก แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่โอกาสทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นสำหรับชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนผ่านการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว ค่าที่พัก และการใช้บริการอื่น ๆ ซึ่งสามารถช่วยปรับปรุงความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถกระตุ้นให้ชุมชนอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักวิชาการบางท่าน (Biswas, Omar, & Rashid-Radha, 2020; Nasir, Mohamad, Ghani, & Afthanorhan, 2020) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งดึงดูดใจ และความสะดวกในการเดินทางที่มีอิทธิพลกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ ผลการศึกษาของ Samaraweera & Upekshani (2019) ที่พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 องค์ประกอบนั้นต่างมีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในทุกด้าน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาเดียวกันนี้ ชี้ให้เห็นว่า ระดับความมีอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจ และความสะดวกในการเดินทาง มีอิทธิพลอย่างมากต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับองค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอื่น

ด้านสิ่งดึงดูดใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Donaldson (2007) ที่เสนอว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของเมืองเล็ก ๆ ที่เจริญเติบโต ดึงดูดประชากรในเมืองช่วงเวลาเดินทางมาพักผ่อนวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน และมีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต

ประกอบกับพื้นที่โดยรอบมีแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดใจที่มีชื่อเสียง จึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว จึงเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

ด้านการเข้าถึง ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวและการได้รับการสนับสนุนข้อมูลในการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงในสถานที่ของการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยสถานที่ท่องเที่ยวต้องมีความสะดวกสบายและง่ายในการเดินทาง ตรงกับวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว คุ่มค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว (รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และกัญญากาญจน์ ไชเออร์ส, 2559) สอดคล้องกับ Suwan (1995) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลความสำเร็จ มีสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประเมินคือความสะดวกในการเดินทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Buhalis (2000) ที่พบว่า การมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ เกิดความรู้สึกปลอดภัย ทำให้นักท่องเที่ยวอยากอยู่ท่องเที่ยวในระยะเวลาที่นานขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ภัตตาคาร โทรศัพท์ แผนที่ ร้านขายของ เป็นต้น เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญ หรือปัจจัยที่ทำให้สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Sortrakul & Tawepomprathomkul (2013) พบว่า การบริหารจัดการด้านที่พักที่ดีต้องเน้นในเรื่องความสะดวก บริการครบวงจร ส่วนการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว คือ สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน ได้แก่ ร้านอาหารไม่เพียงพอ ขาดศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล โดยคำนึงถึงอารยสถาปัตย์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวคนพิการ และผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูล จุดบริการWi-Fi ทางลาด ราวจับ ห้องละหมาด เป็นต้น

4. การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจาก การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ สร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในเรื่องของความสำคัญของการรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ในสมาชิกของชุมชน นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ชุมชนมีความตั้งใจและมีความคิดเชิงบวกที่จะรักษาและปกป้องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่นั้นๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว การรับรู้ในแง่ของประโยชน์นี้ทำให้ชุมชนมีการกระตุ้นในการสร้างแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชนท้องถิ่นโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การพัฒนาท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนจะช่วยสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้ง การรับรู้ในแง่ของประโยชน์ยังสร้างความร่วมมือในชุมชนเพื่อสร้างโอกาสในการศึกษาและการเทียบเท่าทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันและความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะยาว

นอกจากนี้ การรับรู้ของชุมชนในประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2555) เสนอว่า ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ คือ 1. สนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างความรู้ภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาความขัดแย้งในการแข่งขันทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับทราบ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. สนับสนุนการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ ของดี ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทาง

ปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยว การที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง 3. สนับสนุนการพัฒนาคน ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอปัญหาและความต้องการกับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษา-ดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนาคนใน แล้วยังให้การศึกษากับคนนอก และ 4. สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่ก็ตาม

สอดคล้องกับแนวคิดของ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2561) ที่เสนอว่า ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ มี 3 ด้าน ได้แก่ 1. ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุด นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี พร้อมทั้งนำบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและความเข้มแข็งกลับคืนสู่ชุมชนอีกด้วย 2. ผลประโยชน์ด้านสังคมวัฒนธรรม คือผลประโยชน์ที่ประจักษ์ชัดสุดและเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้น จากการร่วมมือกันของคนในชุมชน การสำรวจชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคมของแต่ละชุมชน ไม่เพียงเป็นเสน่ห์ของการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ยังเป็นการค้นพบคุณค่าที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมีส่วนร่วม และความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชน และ 3. ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การคืนสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชนผ่านเงื่อนไขของการท่องเที่ยวที่ใช้ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยวขณะเดียวกันยังสามารถป้องกันการเข้ามาของนายทุนที่อาจสร้างเงินสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชน แต่สิ่งที่ถูกทำลายคือสิ่งแวดล้อมจากการเข้ามาโดยไม่คำนึงถึงชุมชน ดังนั้น การทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลงไป และปกป้องสิ่งแวดล้อมในชุมชนไม่ให้ถูกรุกรานจากคนภายนอก

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

1. การวิเคราะห์ความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่จะต้องพิจารณาหลายปัจจัย เช่น การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การมีนโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีการศึกษาและการเข้าใจของชุมชนในเรื่องนี้ รวมถึงความตระหนักในการรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ท้องถิ่นทำความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดี

2. ภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การลงทุนในโครงการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมธรรมชาติและวัฒนธรรม

3. ผู้บริหารจังหวัดเชียงใหม่ ต้องมีนโยบายและกลยุทธ์ที่ชัดเจนและเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การกำหนดมาตรฐานในการรักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้บริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีประโยชน์ต่อชุมชน

เชิงการปฏิบัติ

1. ประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการศึกษาและการเข้าใจที่เพียงพอในเรื่องของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ซึ่งจะช่วยให้ท้องถิ่นมีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ท้องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ควรจัดการฝึกอบรมและการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อให้ท้องถิ่นมีความรู้ทักษะ และความมั่นใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
3. ผู้นำท้องถิ่น สร้างความตระหนักในท้องถิ่น/ชุมชนเกี่ยวกับประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และส่งเสริมการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคเอกชน
4. ภาครัฐ ควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและบริการที่จำเป็นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ที่พัก การขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว
5. ประชาชนในท้องถิ่น/ชุมชน ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นนวัตกรรมและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น/ชุมชน
6. ประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ควรรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน เช่น การจัดทำแผนการจัดการป่าและการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
7. ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ควรมีการบริหารจัดการที่สมดุลระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวกับผลประโยชน์ของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ยึดหลักความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และป้องกันกลุ่มทุนนอกพื้นที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์และทิ้งปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้กับแหล่งท่องเที่ยว
8. ชุมชนท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบูรณาการการทำงานระหว่างเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยรับฟังความเห็นระหว่างชุมชน ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและหาทางออกเพื่อเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ปริพพรัตน์ แก้วเนตร, พรพิมล ไชยสนิท และชัชชญา ยอดสุวรรณ. (2565). กระบวนการมีส่วนร่วมภาคีการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน จังหวัดเชียงราย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 42(5), 71-83.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธรและกัญญากาญจน์ ไชเออร์ส. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ตาม ทศนะของนักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 10(22), 61-66.
- รัตติยา พรหมกัลป์. (2562). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครสวรรค์*. ปรินญาตักษิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณวิมล ภู่นาค. (2557). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 26(1), 63-74.
- Berkes, F. (2018). *Sacred ecology* (4th ed.). Routledge.
- Biswas, C., Omar, H., & Rashid-Radha, J. Z. R. R. (2020). The impact of tourist attractions and accessibility on tourists' satisfaction: The moderating role of tourists' age. *Geo Journal of Tourism and Geo sites*, 32(4), 1202-1208

- Bonzanigo, L., Giupponi, C., & Balbi, S. (2016). Sustainable tourism planning and climate change adaptation in the alps: A case study of winter tourism in mountain communities in the dolomites. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(4), 637–652.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Carmen, M. I. (2009). The importance planning of public relations in tourist organizations' communication. *Management*, 12(2), 239–248.
- Choibamroong, T. (2014). Agricultural Resources Research for Sustainable Agro-tourism: A Case Study of Surat Thani, Thailand. *NIDA Development Journal*. 54(3), 202-220.
- Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2007). *The new public services (Expanded Edition): Serving not steering*. New York: M.E.Sharpe.
- Donaldson, R. (2007). *Tourism in small town South Africa*. In Rogerson, C.M. & Visser, G. (eds). Urban tourism in the developing world: New Jersey: The South African Experience.
- Jamal, T., & Stronza, A. (2009). Collaboration theory and tourism practice in protected areas: Stakeholders, structuring and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(2), 169–189.
- Kangsanarak, A. (2001). *Model of participative management in effective organization at faculty level in higher education institutions*. Doctoral dissertation, Chulalongkorn University.
- Manyara, G., & Jones, E. (2007). Community-based tourism enterprises development in Kenya: An exploration of their potential as avenues of poverty reduction. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(6), 628–644.
- Mgonja, J.T., Sirima, A. & Mkumbo, P. J. (2015). A review of ecotourism in Tanzania: magnitude, challenges, and prospects for sustainability. *Journal of Ecotourism*, 14(2-3), 264-277.
- Nasir, M., Mohamad, M., Ghani, N., & Afthanorhan, A. (2020). Testing mediation roles of place attachment and tourist satisfaction on destination attractiveness and destination loyalty relationship using phantom approach. *Management Science Letters*, 10(2), 443-454.
- Poungamchum, J., Supaudomlauk, S., & Rangkarat, N. (2013). Developed forms of public participation in forest management: Case study Tha Pa Pao Pladok amphur maeta, Lamphun province. *KMUTT Research and Development Journal*, 36(2), 71-72.
- Pretty, J. (2003). Social capital and the collective management of resources. *Science*, 302(5652), 1912–1914.
- Rapeepat, A. (2004). *People participation in developmental work*. Bangkok: Health Policy Education Center.
- Samaraweera, K. G., & Upekshani, T. G. Y. (2019). *An empirical analysis to investigate the influence of 5A's on domestic tourists' satisfaction in Hikkaduwa, Sri Lanka*. South Eastern University International Arts Research Symposium -2019At: South Eastern University of Sri Lanka.

- Saowalakjinda, K. (2012). *The participation of the community to manage tourism: A case study amphur Inburi, Sing Buri province*. (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani.
- Scheyvens, R., & Biddulph, R. (2018). Inclusive tourism development. *Tourism Geographies*, 20(4), 589–609.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Sharpley, R. (2020). Tourism, sustainable development and the theoretical divide: 20 years on. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(11), 1932–1946.
- Sinclair, M. T. (1998). Tourism and economic development: A survey. *The Journal of Development Studies*, 34(5), 1–51.
- Sortrakul, S., & Taweepornprathomkul, S. (2013). Guideline for participatory community tourism management in Songprake sub-district Phang-nga province. *Journal of Sports Science and Health*, 14(3), 157–171.
- Suwan, M. (1995). *Ecological and economic development*. Bangkok: Odeonstore.
- Thitiyaporn, P. (2010). *Communication of sustainable tourism community: A study of Khlong Lat Mayom community*. Master of Arts, Thammasart University, Bangkok.
- Timprasert, Narudom. (2011). *People's participation process based on community rights to preparation the local ordinances sea: A case study of Tha Sala sub district Administration Organization, Nakhon Si Thammarat*. Master's dissertation, National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand.
- UNESCO. (2004). *Tourism and heritage site management Luang Prabang Lao PDR*. Bangkok: Office of the Regional Advisor for Culture in Asia and Pacific.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. United Nations.
- Whyte, W. F. (1991). *Participatory action research*. London and elsewhere: Sage Publications.